

Η απώλεια συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων λόγω της μη εφαρμογής του Κανονισμού 1408/71 στα εκ του νόμου συστήματα επικουρικής ασφάλισης¹

*Θεοδώρα Τσοτσορού
Σεπτέμβριος 2007*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγικά
2. Μη συνυπολογισμός λόγω της ειδικής φύσης της παροχής, του ειδικού κλάδου ασφάλισης και του ειδικού μηχανισμού συντονισμού ομοειδών συστημάτων – Κριτικά σχόλια
3. Μη συνυπολογισμός λόγω της αθέμιτης λήψης υπόψη συμπίπτοντος χρόνου, της αδικαιολόγητης συρροής δικαιωμάτων ή της ανυπαρξίας νομικής βάσης – Κριτικά σχόλια
4. Μη συνυπολογισμός λόγω της διακριτικής μεταχείρισης ανομοιογενών νομικών καταστάσεων βάσει κανόνων δικαίου με διαφορετική ισχύ και πεδίο εφαρμογής – Κριτικά σχόλια
5. Μη συνυπολογισμός λόγω κατωτάτων ορίων – Κριτικά σχόλια
6. Μη συνυπολογισμός λόγω της αναδρομικότητας – Κριτικά σχόλια
7. Συμπερασματικά

1. Εισαγωγικά

Το υπό εξέταση ζήτημα αφορά σε ένα ουσιώδες επί της αρχής θέμα, δηλαδή στον τρόπο ή στην έκταση [επίτευξης του] συντονισμού της ελληνικής νομοθεσίας περί επικουρικής ασφάλισης στα πλαίσια του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 (και του μελλοντικού Κανονισμού (ΕΚ) 883/2004).

Πρόκειται για μία κατ' εξοχήν αλλά και κατ' εξαίρεση *προβληματική* εφαρμογή από ελληνικής πλευράς της γενικής περί συνυπολογισμού αρχής του εν λόγω Κανονισμού (συνυπολογισμός περιόδων ασφάλισης, απασχόλησης ή κατοικίας), θεμελιώδους αρχής, την οποία θεσπίζει ρητά η ίδια η Συνθήκη (άρθρο 42, εδάφιο α), ΕΚ) τόσο *για την κτήση και την διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής* όσο και *για τον υπολογισμό του ύψους αυτής*. Η πλημμελής (επιεικώς μερική) εφαρμογή της ουσιώδους αυτής αρχής συνίσταται στην ελληνική πρακτική να συνυπολογίζονται μόνον εκείνες οι περίοδοι, οι οποίες έχουν διανυθεί σε επικουρικά συστήματα άλλου κράτους μέλους “αντίστοιχα” με τα ελληνικά, δηλαδή στα ελάχιστα εκ του νόμου συστήματα συμπληρωματικής συνταξιοδότησης που είναι δυνατόν να υπάρχουν σε ορισμένα κράτη και εφόσον το διακινούμενο πρόσωπο έχει υπαχθεί σε κάποιο από αυτά τα συστήματα. Αντίθετα, στην

¹ Το παρόν εκφράζει τις προσωπικές απόψεις της συγγραφέως. Συνιστά απόσπασμα, προσαρμοσμένο – συμπληρωμένο για τις ανάγκες μεταφοράς του στην ΕΔΚΑ ως άρθρου, από το υπό έκδοση βιβλίο: *Θεοδώρα Τσοτσορού – Νίκος Σκλήκας*, Ο εκσυγχρονισμός του συντονιστικού μηχανισμού των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας – Το πέρασμα από τον Κανονισμό 1408/71 στον Κανονισμό 883/2004: Οι γενικές αρχές του Κανονισμού 883/2004 περί εξομοίωσης γεγονότων και καταστάσεων και συνυπολογισμού περιόδων ασφάλισης, απασχόλησης ή κατοικίας υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σειρά: Ευρωπαϊκό Κεκτημένο και Κοινωνική Προστασία, Τόμος 2, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2007, Κεφάλαιο 4.

ελληνική νομοθεσία επικουρικής ασφάλισης, εφαρμόζονται απρόσκοπτα οι λοιπές γενικές αρχές και οι κανόνες του Τίτλου Ι καθώς και το σύνολο των κανόνων περί προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας του Τίτλου ΙΙ του ως άνω Κανονισμού.

Για τον λόγο αυτόν επιλέγεται η παρουσίαση του συγκεκριμένου προβλήματος με την μορφή αναλυτικού σχολιασμού των επιχειρημάτων, τα οποία έχουν προβληθεί ιδίως από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (και υπό την ιδιότητά του ως -ελληνικού- Οργανισμού Σύνδεσης) προς υποστήριξη της εν λόγω παρεκκλίνουσας ερμηνευτικής τοποθέτησης. Η προσέγγιση αυτή επιχειρείται να λειτουργήσει *παιδαγωγικά*, ως εμπειρικό παράδειγμα, αναδεικνύοντας τα προβλήματα, τα οποία εξακολουθούν να υφίστανται σε σχέση με θεμελιώδεις κοινοτικές έννοιες και την καθ' όλα οικονομία των κοινοτικών διατάξεων, γεγονός, το οποίο αντανakλάται κάθε φορά στην εκ μέρους εθνικών αρχών ή/και φορέων προσπάθεια κατανόησης ορισμένων εθνικών ρυθμίσεων ή κατάταξής τους στο πλαίσιο του κοινοτικού συντονιστικού μηχανισμού.

Για την καλύτερη κατανόηση του προβλήματος (ιστορική ερμηνεία) σημειώνουμε, ότι οι δυσχέρειες, οι οποίες έχουν ανακύψει, οφείλονται κατ' αρχήν στο γεγονός, ότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η επικουρική ασφάλιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο υλοποιείται εξ ολοκλήρου ή κυρίως μέσω συστημάτων, τα οποία είναι γνωστά ως “συμπληρωματικά συστήματα συνταξιοδότησης” (παραδοσιακά και ως “επαγγελματικά” συνταξιοδοτικά συστήματα). Τα συστήματα δε αυτά διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους ακόμη και εντός του ίδιου κράτους μέλους (οργάνωση, χρηματοδότηση, φύση) και είτε υπάγονται στον “δεύτερο” πυλώνα είτε για διάφορους λόγους δεν πληρούν τα κοινοτικά κριτήρια, τα οποία θέτει ο Κανονισμός, για να εμπίπτουν στο πεδίο του κοινοτικού συντονισμού (δεν συνιστούν “νομοθεσία”) ή, ακόμη και όταν εφεξής υπαχθούν στον τελευταίο, δεν έχει πεδίο εφαρμογής σε αυτά (είναι ανέφικτη, δεν έχει νόημα ή χρήζει ειδικών προσαρμογών) η αρχή του συνυπολογισμού, οπότε απαιτείται ειδική εγγραφή ή ενδεχομένως εξαίρεσή τους (π.χ. με καταχώρηση στο νέο, ειδικό Παράρτημα VIII, του Κανονισμού 883/2004).

Τελευταία, με βάση Πρόταση Οδηγίας της Επιτροπής επιχειρείται η διατήρηση των υπό απόκτηση ή κεκτημένων δικαιωμάτων των διακινουμένων εργαζομένων και σε “μη εκ του νόμου” συστήματα ή σε συστήματα, τα οποία δεν εμπίπτουν στο υλικό πεδίο του Κανονισμού 1408/71 (σύμφωνα με ρητή διατύπωση του άρθρου 2, παράγραφος 1, της Πρότασης), με στόχο, κατ' αρχάς, την *“βελτίωση της δυνατότητας μεταφοράς (“portability”) των δικαιωμάτων συμπληρωματικής συνταξιοδότησης”*, τίτλος και στόχος που τροποποιήθηκαν ουσιαστικά ως προς το ένα σκέλος της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας (“portability”), σε συνέχεια πρόσφατου πολιτικού συμβιβασμού σε επίπεδο Συμβουλίου και Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, περιορίζοντας την εμβέλεια της Οδηγίας, κατά το πρώτο τουλάχιστον στάδιο εφαρμογής της, στην θέσπιση *“ελάχιστων προϋποθέσεων για την ενίσχυση της κινητικότητας των εργαζομένων με την βελτίωση της απόκτησης και διατήρησης των δικαιωμάτων συμπληρωματικής συνταξιοδότησης”*. Με την ανωτέρω Οδηγία ουσιαστικά ο κοινοτικός νομοθέτης επιδιώκει, με έναν ιδιόμορφο συνδυασμό χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του συντονισμού και μιάς ήπιας εναρμόνισης, να καλύψει οποιοδήποτε εναπομείναν κενό ή διακοπή στην συνέχεια και πληρότητα της κοινωνικοασφαλιστικής προστασίας των ενδιαφερομένων προσώπων λόγω της εκ μέρους τους άσκησης του δικαιώματος για ελεύθερη κυκλοφορία.

Η διάσταση αυτή δεν έχει προβληματίσει, όσο θα έπρεπε, την ελληνική πλευρά από την άποψη, ότι το εκάστοτε υφιστάμενο σε κάθε κράτος μέλος σύστημα υπάγεται υποχρεωτικά και πάντοτε με συγκεκριμένα κοινοτικά κριτήρια και μηχανισμό σε ένα από τα δύο

συστήματα κοινοτικού συντονισμού, κατ' επιταγή της Συνθήκης για εγκαθίδρυση της ελεύθερης κυκλοφορίας.

Οι αναπτυσσόμενες στο παρόν απόψεις αντιπαρατίθενται με την μορφή κριτικών σχολίων στις ακόλουθες θέσεις – επιχειρήματα, που διατυπώνονται υπέρ της μη εφαρμογής της αρχής του συνυπολογισμού από την ελληνική νομοθεσία επικουρικής ασφάλισης:

- Η επικουρική σύνταξη αποτελεί ειδικής φύσης παροχή.
- Η επικουρική ασφάλιση συνιστά ανεξάρτητο κλάδο.
- Απαιτείται ειδικός μηχανισμός συντονισμού ομοειδών συστημάτων, άλλως είναι ανέφικτος ο συνυπολογισμός περιόδων ασφάλισης, (αφού οι τελευταίες δεν έχουν διανυθεί στα πλαίσια αντίστοιχης νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους).
- Η λήψη υπόψη των απαιτούμενων για την θεμελίωση δικαιώματος “περιόδων ασφάλισης” (των μοναδικών “περιόδων” βάσει των ορισμών του άρθρου 1, του Κανονισμού), οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί σε σύστημα άλλου κράτους μέλους, το οποίο εμπίπτει στο υλικό πεδίο του Κανονισμού (εκ του νόμου σύστημα κύριας ασφάλισης), εκλαμβάνεται ως αθέμιτη λήψη υπόψη συμπίπτοντος χρόνου, η δε θεμελίωση δικαιώματος σε επικουρική σύνταξη θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αδικαιολόγητη συρροή δικαιωμάτων, ειδικά όταν, σύμφωνα με την ανωτέρω άποψη, ένας τέτοιος συντονισμός στερείται νομικής βάσης.
- Η απεριόριστη εφαρμογή της αρχής του συνυπολογισμού για τους σκοπούς του κοινοτικού συντονισμού στα πλαίσια των συστημάτων επικουρικής ασφάλισης θα ισοδυναμούσε με διακριτική, ευνοϊκότερη μεταχείριση των διακινουμένων εργαζομένων (κανόνες ευρύτερης εμβέλειας σε σύγκριση με τον μηχανισμό της ελληνικής νομοθεσίας διαδοχικής ασφάλισης).
- Δυσχέρειες και προβληματισμός για τον τρόπο και την έκταση εφαρμογής των κοινοτικών διατάξεων περί καταβολής στους ενδιαφερόμενους της ελάχιστης συνταξιοδοτικής παροχής (κύριας και επικουρικής σύνταξης), την οποία προβλέπει η νομοθεσία του κράτους μέλους συνήθους διαμονής τους (άρθρο 50, του Κανονισμού 1408/71).
- Προβλήματα, τα οποία θα μπορούσαν να ανακύψουν, ως προς το χρονικό πεδίο, από ενδεχόμενη προσαρμογή (συμμόρφωση) στους σκοπούς του κοινοτικού συντονισμού της ερμηνευτικής και πρακτικής προσέγγισης της ελληνικής πλευράς.

Τα επιχειρήματα αυτά προβάλλονται, προκειμένου να δικαιολογηθεί η “αδυναμία” συντονισμού του ελληνικού συστήματος επικουρικής ασφάλισης ουσιαστικά με ανύπαρκτα συστήματα αντίστοιχου είδους σε άλλα κράτη μέλη και, κατά συνέπεια, προκειμένου να αναδειχθεί ο βαθμός ιδιομορφίας – μοναδικότητας του ελληνικού συστήματος, έτσι ώστε μία τέτοια παρέκκλιση να μην θεωρηθεί, ότι παραβιάζει την επίσης θεμελιώδη αρχή περί αναλογικότητας της Συνθήκης. Με άλλα λόγια υποστηρίζεται, ότι η απώλεια συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων εκ του γεγονότος, ότι οι αρμόδιοι φορείς επικουρικής ασφάλισης της Ελλάδας δεν λαμβάνουν υπόψη για την θεμελίωση του δικαιώματος δύναμει της νομοθεσίας τους περιόδους, τις οποίες το διακινούμενο πρόσωπο έχει πραγματοποιήσει στο πλαίσιο της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, δεν θα πρέπει να θεωρείται ως μέτρο δυσανάλογο προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, παρά το ότι σε πρώτο στάδιο έχει αναγνωρισθεί (με την εφαρμογή των Τίτλων I και II, του Κανονισμού 1408/71, κατά την είσοδο των ενδιαφερομένων προσώπων στην ελληνική αγορά εργασίας), ότι τα διακινούμενα πρόσωπα έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις με εκείνα, τα οποία κρίνονται ασφαλιστέα δύναμει της ελληνικής νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλειας.

2. Μη συνυπολογισμός λόγω της ειδικής φύσης της παροχής, του ειδικού κλάδου

ασφάλισης και του ειδικού μηχανισμού συντονισμού ομοειδών συστημάτων – Κριτικά σχόλια

Με τις ανωτέρω θέσεις κατ' ουσίαν περιγράφεται ο χαρακτηρισμός – η φύση των παροχών επικουρικής ασφάλισης, σύμφωνα με κριτήρια του έλληνα νομοθέτη, καθώς και η λειτουργία της επικουρικής ασφάλισης (προσωπικό και υλικό πεδίο εφαρμογής, προϋποθέσεις θεμελίωσης δικαιώματος, χρηματοδότηση) στα πλαίσια του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλειας.

Ο εσωτερικός συντονισμός (διαδοχική ασφάλιση) των φορέων επικουρικής ασφάλισης κινείται αναπόφευκτα στα πλαίσια της όλης δομής του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στον ειδικότερο τομέα των συντάξεων του πρώτου πυλώνα (κύρια και επικουρική σύνταξη) και λαμβάνει υπόψη την οικονομία των σχετικών διατάξεων της ελληνικής νομοθεσίας. Επίσης, ο ισχύον εσωτερικός συντονισμός (μηχανισμός για την διατήρηση των κεκτημένων και υπό απόκτηση δικαιωμάτων) εξυπηρετεί τους στόχους της επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας εντός της ελληνικής επικράτειας κατά την βούληση (ποιοτικά και ποσοτικά οικονομικά κριτήρια) του έλληνα νομοθέτη. Τα ανωτέρω εμπίπτουν στον τομέα της εθνικής δικαιοδοσίας – αρμοδιότητας.

Ωστόσο, ακριβώς επειδή ο Κανονισμός 1408/71 έχει ως στόχο και μόνο λόγο ύπαρξης τον απρόσκοπτο συντονισμό σημαντικά διαφορετικών εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας για τους σκοπούς όχι μόνον της εγκαθίδρυσης αλλά και της προαγωγής της ελεύθερης κυκλοφορίας όλων πλέον των ασφαλισμένων προσώπων εντός της Κοινότητας, κάθε κράτος μέλος έχει την υποχρέωση, δυνάμει της Συνθήκης, να εξασφαλίζει, ότι τόσο η νομοθεσία του όσο και η εκάστοτε ακολουθούμενη διοικητική πρακτική συνάδουν απόλυτα με αυτούς καθαυτούς τους σκοπούς του κοινοτικού συντονισμού. Επομένως, ο συντονισμός των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, δηλαδή η θέσπιση διατάξεων και παρακολούθηση της εφαρμογής τους στην πράξη, συνιστά τομέα κοινοτικής δικαιοδοσίας – αρμοδιότητας.

Ως εκ τούτου, και κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ), αφής στιγμής οι διατάξεις περί επικουρικής ασφάλισης του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλειας συνιστούν “νομοθεσία” (κοινοτικός ορισμός του άρθρου 1, στοιχείο ι), του Κανονισμού), τότε η νομοθεσία αυτή εμπίπτει στο σύνολό της (ως προς όλες τις τις πτυχές) στο υλικό πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 1408/71 και στον αντίστοιχο τομέα της Συνθήκης (συντονισμός), με αποτέλεσμα να εφαρμόζονται άμεσα οι θεμελιώδεις αρχές της τελευταίας (και οι γενικές αρχές του Κανονισμού, ως παράγωγου δικαίου) περί

- ίσης μεταχείρισης και ειδικότερα περί εξομοίωσης γεγονότων και καταστάσεων,
- διατήρησης των υπό απόκτηση δικαιωμάτων (συνυπολογισμός των περιόδων ασφάλισης, οι οποίες έχουν διανυθεί στο έδαφος οποιουδήποτε κράτους μέλους), και
- διατήρησης των κεκτημένων δικαιωμάτων (εξαγωγή των παροχών).

Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία του ΔΕΚ, ο νομικός χαρακτηρισμός της επίμαχης νομοθεσίας ή αντίστοιχα ο προσδιορισμός της φύσης μιάς παροχής τελούν πάντοτε υπό το φως του άρθρου 42 της Συνθήκης, όπως ακριβώς και η έννοια της κοινωνικής ασφάλειας, η οποία έχει ευρύ, αυτοτελές και κοινοτικό περιεχόμενο². Έτσι, η διάκριση μεταξύ των

² Βλέπε υπό έκδοση βιβλίο: *Νίκος Σκλήκας – Θεοδώρα Τσοτσορού*, Ο εκσυγχρονισμός του συντονιστικού μηχανισμού των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας – Το πέραςμα από τον Κανονισμό 1408/71 στον Κανονισμό 883/2004: Η υγειονομική περιθάλψη σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σειρά: Ευρωπαϊκό Κεκτημένο και Κοινωνική

παροχών, οι οποίες εξαιρούνται από το υλικό πεδίο του Κανονισμού 1408/71, και των παροχών, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο αυτό, έγκειται κατ' ουσίαν στα συστατικά στοιχεία κάθε παροχής, ιδίως στον σκοπό και τις προϋποθέσεις χορήγησής της, και όχι στο εάν μία παροχή χαρακτηρίζεται από την εθνική νομοθεσία ως παροχή κοινωνικής ασφάλισης³.

Ως εκ τούτου, παρά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μίας εθνικής παροχής ή τον (συγκεκριμένο) χαρακτηρισμό της από τον εθνικό νομοθέτη (όπως στην υπό εξέταση παροχή επικουρικής ασφάλισης), μία παροχή θεωρείται, ότι εμπίπτει στο υλικό πεδίο του Κανονισμού, εφόσον

- χορηγείται στους δικαιούχους στα πλαίσια μίας εκ του νόμου καθορισμένης κατάστασης, χωρίς οποιαδήποτε εξατομικευμένη και εισάγουσα διακρίσεις στάθμιση των ατομικών αναγκών και
- έχει σχέση με έναν από τους κινδύνους, οι οποίοι ρητά απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του Κανονισμού 1408/71⁴.

Στην πραγματικότητα, το ευρύτερο και αυτόνομο αυτό περιεχόμενο της έννοιας της κοινωνικής ασφάλειας (και ειδικότερα της παροχής κοινωνικής ασφάλειας) απορρέει από το άρθρο 42 της Συνθήκης, δηλαδή από κανόνα τυπικής ισχύος υπέρτερης του Κανονισμού 1408/71. Σε αυτή δε την έννοια, ως έννοια γένους, πρέπει να γίνει δεκτό, ότι αναφέρεται ο κοινοτικός νομοθέτης στην πρώτη φράση του άρθρου 4, παράγραφος 1, του Κανονισμού, για να απαριθμήσει ακολούθως, ως είδη, ορισμένους ασφαλιστικούς κινδύνους (τους εννέα κλασικούς κλάδους της Διεθνούς Σύμβασης 102), ως προς τους οποίους επέλεξε να θεσπίσει κανόνες συντονισμού⁵.

Έτσι, προκειμένου να εφαρμοσθούν στην πράξη οι γενικοί και ειδικοί κανόνες του Κανονισμού 1408/71, όπως αυτοί εντάσσονται σε διακριτά Κεφάλαια του Τίτλου III κατ' αντιστοιχία των κλάδων κοινωνικής ασφάλειας, οι οποίοι ρητά αναφέρονται στο υλικό του πεδίο, πρέπει η παροχή, στην οποία αφορά η εκάστοτε συντονιζόμενη εθνική νομοθεσία (εν προκειμένω η ελληνική νομοθεσία περί επικουρικής ασφάλισης), να καταταγεί σε έναν από τους κλάδους κοινωνικής ασφάλειας, τους οποίους περιλαμβάνει ρητά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία α) έως η), του Κανονισμού (υλικό πεδίο). Δηλαδή κάθε κράτος μέλος έχει πρώτιστη υποχρέωση, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την δομή και την οικονομία των διατάξεων του κοινοτικού συντονισμού, να εντάσσει και να κατατάσσει στο υλικό πεδίο του Κανονισμού κάθε συγκεκριμένη παροχή της νομοθεσίας του σύμφωνα με κοινοτικά κριτήρια (“για τους σκοπούς του κοινοτικού συντονισμού”) και όχι βάσει των κριτηρίων χαρακτηρισμού αυτής από τον εθνικό νομοθέτη. Τούτο σημαίνει, ότι είναι κατ' αρχήν αδιάφορο, κατά πόσον ο εθνικός νομοθέτης χαρακτηρίζει μία παροχή ως παροχή κοινωνικής ασφάλειας ή κοινωνικής πρόνοιας ή εάν την συνδέει με συγκεκριμένο κλάδο

Προστασία, Τόμος 1, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2007, Κεφάλαιο 4.2.1., καθώς και απόφαση ΔΕΚ της 10.01.1980, στην Υπόθεση 69/79, *Jordens – Vosters*.

³ Βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ της 27.03.1985, στην Υπόθεση 249/83, *Hoeckx*, της 16.07.1992, στην Υπόθεση C-78/91, *Hughes*, της 10.03.1993, στην Υπόθεση C-111/91, *Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου*, της 02.08.1993, στην Υπόθεση C-66/92, *Acciardi*, της 10.10.1996, στις συνεκδικαζόμενες Υποθέσεις C-245/94 και C-312/94, *Hoever* και *Zachow*, της 27.11.1997, στην Υπόθεση C-57/96, *Meints*, της 18.01.2007, στην Υπόθεση C-332/05, *Celozzi*, και της 21.02.2006, στην Υπόθεση C-286/03, *Hosse*.

⁴ Βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ στις Υποθέσεις *Hoeckx*, *Hughes*, *Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου*, *Acciardi*, *Hoever* και *Zachow*, καθώς και *Hosse* ο.α.

⁵ Βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ της 16.11.1972, στην Υπόθεση 14/72, *Heinze*, και της 05.03.1998, στην Υπόθεση C-160/96, *Molenaar*, καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mancini στην Υπόθεση 78/83, *Valentini*, απόφαση ΔΕΚ της 05.07.1983.

ασφάλισης (ανάλογα με την δομή και την οικονομία των ρυθμίσεων του δικού του συστήματος)⁶.

Αντίθετα, κάθε παροχή πρέπει να εξετάζεται με αποκλειστικό γνώμονα, το εάν επιτυγχάνει ή παρακωλύει αδικαιολόγητα την απρόσκοπτη εφαρμογή (άρα και αποτελεσματικότητα) των κανόνων του κοινοτικού συντονισμού για τους σκοπούς της υλοποίησης στην πράξη του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας. Έτσι, λοιπόν, βάσει πάγιας και εκτενούς νομολογίας, μία παροχή χαρακτηρίζεται και κατατάσσεται στο υλικό πεδίο του Κανονισμού, και κατ' επέκταση στο αντίστοιχο Κεφάλαιο του Τίτλου III, κατ' ουσίαν βάσει των συστατικών στοιχείων της, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό και τις προϋποθέσεις χορήγησής της⁷.

Ως προς τούτο, το ΔΕΚ επισημαίνει, ότι το γεγονός, ότι ο Κανονισμός δεν περιέχει ορισμό της έννοιας της κοινωνικής ασφάλειας (δηλαδή προσδιορισμό της έννοιας κατά το βάθος της, τεχνική, την οποία χρησιμοποιεί σπανίως το κοινοτικό δίκαιο), δεν πρέπει να ξενίζει. Ο κοινοτικός νομοθέτης αποφεύγει να ακινητοποιεί τις αόριστες νομικές έννοιες, οι οποίες είναι ρευστές και διαρκώς εξελισσόμενες. Οι έννοιες αυτές λαμβάνουν συγκεκριμένο περιεχόμενο κατά τον χρόνο εφαρμογής τους από τον κανονιστικό νομοθέτη και, σε τελευταία ανάλυση, από το Δικαστήριο, υπό το φως του σκοπού του άρθρου 51 (νυν 42) της Συνθήκης, ο οποίος συνίσταται στην διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων (πλέον όλων των διακινουμένων ασφαλισμένων προσώπων) και εν όψει της νομικής και κοινωνικής πραγματικότητας του χρόνου της εφαρμογής⁸.

Πέραν τούτων, σε συνέχεια εκτενούς και πάγιας νομολογίας, λόγω ακριβώς των σημαντικών διαφορών, οι οποίες υπάρχουν στις εθνικές νομοθεσίες – συστήματα κοινωνικής ασφάλειας, το ΔΕΚ για τους σκοπούς του κοινοτικού συντονισμού, πέραν της σαφούς οριοθέτησης των παροχών κοινωνικής ασφάλειας (των ειδικών, μη ανταποδοτικού τύπου παροχών σε αντίθεση με τις γνήσιες προνοιακές παροχές), έχει εμβαθύνει περαιτέρω και διευρύνει:

- τον εννοιολογικό προσδιορισμό (κοινοτικό ορισμό) της έννοιας “οικογενειακή παροχή” (άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο η), του Κανονισμού 1408/71), εντάσσοντας σε αυτόν και κατ' επέκταση στο πεδίο του αντίστοιχου κλάδου του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο η), το επίδομα ανατροφής παιδιού και
- το πεδίο του κλάδου της ασφάλισης ασθένειας, άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α) (και την εμβέλεια των διατάξεων του αντίστοιχου Κεφαλαίου 1, του Τίτλου III), χαρακτηρίζοντας, βάσει κοινοτικών κριτηρίων, ως συμπληρωματικές παροχές ασθένειας, άλλοτε σε είδος και άλλοτε σε χρήμα, τις παροχές – επιδόματα, που χορηγούνται σε μη αυτοεξυπηρετούμενα άτομα, τα οποία χρήζουν φροντίδας από τρίτο πρόσωπο, ανεξάρτητα του κατ' ιδίαν κλάδου ασφάλισης, στον οποίο οι παροχές αυτές εντάσσονταν βάσει της γερμανικής και αυστριακής νομοθεσίας⁹, με αποτέλεσμα την αναμόρφωση του κοινοτικού εννοιολογικού προσδιορισμού των ειδικών μη ανταποδοτικών παροχών σε χρήμα (άρθρο 4, παράγραφος 2α) και την σημαντική συρρίκνωση των καταχωρημένων στο Παράρτημα Πα μη εξαγωγίμων παροχών, (τροποποιητικός του Κανονισμού 1408/71 Κανονισμός (ΕΚ) 647/2005).

⁶ Βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ της 09.10.1974, στην Υπόθεση 24/74, *Biason*, της 13.11.1974, στην Υπόθεση 39/74, *Costa*, της 16.12.1976, στην Υπόθεση 63/76, *Inzirillo*, της 05.05.1983, στην Υπόθεση 439/82, *Piscitello*, της 24.02.1987, στην Υπόθεση *Giletti*, και της 12.07.1990, στην Υπόθεση C-236/88, *Επιτροπή κατά Γαλλίας*.

⁷ Βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ στις Υποθέσεις *Hoeckx*, *Hughes*, καθώς και *Hoever* και *Zachow*, ο.α.

⁸ Βλέπε προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Γ. Κοσμά στην Υπόθεση *Molenaar*, ο.α.

⁹ Βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ της 14.12.2000, στην Υπόθεση C-215/99, *Jauch*, και στην Υπόθεση *Molenaar*, ο.α.

Επίσης, σύμφωνα με την ευρεία ερμηνευτική προσέγγισή του, (η οποία εφαρμόζεται κανονικά), με κριτήριο τους σκοπούς μιάς παροχής και στόχο την εξασφάλιση της άσκησης στην πράξη του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, το Δικαστήριο κατέταξε στην ανωτέρω κατηγορία των παροχών σε χρήμα της ασφάλισης ασθένειας υπέρ του μη αυτοεξυπηρετούμενου ατόμου και την ανάληψη από τον αρμόδιο φορέα (για την χορήγηση των παροχών ασφάλισης φροντίδας – εξάρτησης) των εισφορών ασφάλισης γήρατος του τρίτου προσώπου, το οποίο παρέχει κατ' οίκον φροντίδα σε ένα τέτοιο άτομο¹⁰.

Ειδικότερα, στον κλάδο των συντάξεων, για τους σκοπούς ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων στα πλαίσια του Κεφαλαίου 3, του Τίτλου III, του Κανονισμού, το ΔΕΚ έχει εμβαθύνει στον χαρακτηρισμό σειράς παροχών, ως συνταξιοδοτικών “ίδιας φύσης” παροχών, καθώς και εθνικών διατάξεων ως αθέμιτα αντισωρευτικών, μετά από ενδελεχή εξέταση των συστατικών στοιχείων κάθε παροχής, των σκοπών και των προϋποθέσεων χορήγησής τους. Τούτο πράττει, ανεξάρτητα από τον χαρακτηρισμό και τις απόψεις του εθνικού νομοθέτη για την συγκεκριμένη παροχή, την νομοθετική ρύθμιση ή την διοικητική πρακτική.

Επίσης, το ΔΕΚ αναζήτησε την *ratio legis* της ρύθμισης της γερμανικής νομοθεσίας για ανάληψη – μεταφορά της εισφοράς της ασφάλισης ασθένειας από τον φορέα ασφάλισης συντάξεων στον φορέα ασφάλισης ασθένειας, προκειμένου να εκπληρωθεί ο επιδιωκόμενος στόχος σε σχέση με τον δικαιούχο σύνταξης δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας, ανεξάρτητα από τον τόπο (κράτος μέλος) κατοικίας του ενδιαφερόμενου, και κατέταξε την χρηματική αυτή παροχή αντί του κλάδου ασφάλισης ασθένειας (κατά την λογική της εθνικής – γερμανικής νομοθεσίας) στον κλάδο των συνταξιοδοτικής φύσης παροχών, σύμφωνα με τον εννοιολογικό προσδιορισμό του σχετικού όρου, με απώτερο στόχο την υλοποίηση της γενικής αρχής περί διατήρησης των κεκτημένων δικαιωμάτων, λαμβάνοντας, δηλαδή, υπόψη την οικονομία των διατάξεων του κοινοτικού συντονισμού¹¹.

Στην εν λόγω Υπόθεση *Movrin*, το ΔΕΚ επιδιώκει την πλήρη εφαρμογή της αρχής περί διατήρησης των κεκτημένων δικαιωμάτων – “άρσης των ρητρών κατοικίας” (άρθρο 10, του Κανονισμού 1408/71) σε σχέση με την καθαυτό εξαγώγιμη παροχή σε χρήμα, δηλαδή την σύνταξη, εντάσσοντας σ’ αυτήν την ποσοστιαία ανάληψη του βάρους των εισφορών ασφάλισης ασθένειας από τον φορέα ασφάλισης ασθένειας του συνταξιούχου. Έτσι, το αναληφθέν από τον φορέα τμήμα εισφορών στην περίπτωση των διακινουμένων συνταξιούχων αποτελεί συμπληρωματικό αλλά αναπόσπαστο στοιχείο, χωρίς το οποίο δεν ολοκληρώνεται – δεν υλοποιείται σε όλη της την έκταση η διατήρηση του δικαιώματος στην συνταξιοδοτική παροχή, υπό το σύνολο των στοιχείων της.

Εν κατακλείδι, από την στιγμή, κατά την οποία δεν υπάρχει οποιαδήποτε αμφιβολία, ότι η ελληνική νομοθεσία περί επικουρικής ασφάλισης εμπίπτει στον κοινοτικό ορισμό “νομοθεσία” και οι χορηγούμενες βάσει της ανωτέρω νομοθεσίας παροχές συνιστούν παροχές “κοινωνικής ασφάλειας”, υπό την ανωτέρω αναφερθείσα κοινοτική έννοια του όρου, ο μόνος χαρακτηρισμός και κατάταξη των επίμαχων παροχών πρέπει να γίνει σε σχέση με τους κλάδους της παραγράφου 1, του άρθρου 4. Είναι αναμφισβήτητο, τόσο με τα κριτήρια της ελληνικής όσο και με τα προαναφερθέντα της κοινοτικής νομοθεσίας, ότι οι παροχές στα πλαίσια της επικουρικής ασφάλισης συνιστούν συνταξιοδοτικής φύσης

¹⁰ Βλέπε απόφαση ΔΕΚ της 02.12.2003, στις συνεκδικασθείσες Υποθέσεις C-502/01 και C-31/02, *Gaumain – Cerri* και *Barth*.

¹¹ Βλέπε απόφαση ΔΕΚ της 06.07.2000, στην Υπόθεση C-73/99, *Movrin*.

παροχές. Πέραν του ότι αυτές καλύπτονται από τον ορισμό του άρθρου 1, στοιχείο κ), εμπίπτουν για τους σκοπούς της εφαρμογής των συγκεκριμένων διατάξεων του Κανονισμού (Τίτλος III, Κεφάλαιο 3) στον κλάδο του άρθρου 4, παράγραφος 1, ανάλογα με την περίπτωση, είτε στο στοιχείο γ), κυρίως ως εκ του νόμου συμπληρωματικές παροχές γήρατος, είτε στο στοιχείο β), ως εκ του νόμου συμπληρωματικές παροχές αναπηρίας.

Σημειωτέον ειδικότερα, ότι από την στιγμή, κατά την οποία μία παροχή θεωρείται ως “παροχή γήρατος” υπό την έννοια του Κανονισμού 1408/71, τα δικαιώματα του δικαιούχου της παροχής αυτής πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 44, του Κανονισμού αυτού, να αναγνωρίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κεφαλαίου 3, του Τίτλου III (μεταξύ των οποίων κυρίως το άρθρο 45, περί θεμελίωσης του δικαιώματος βάσει της αρχής του συνυπολογισμού των περιόδων ασφάλισης, καθώς και τα άρθρα 46 και 47, περί του μηχανισμού υπολογισμού του ποσού της παροχής, των γενικών και ειδικών αντισωρευτικών κανόνων κ.λ.π.).

Είναι σαφές, άλλωστε, ότι στον κλάδο συντάξεων και επομένως στις διατάξεις του Κεφαλαίου 3, του Κανονισμού, εμπίπτουν εξίσου τα συστήματα κύριας και επικουρικής ασφάλισης, τα οποία συνιστούν “νομοθεσία”. Ακριβώς δε λόγω της διαφορετικής δομής των (γι’ αυτόν τον λόγο συντονιζόμενων) εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν διακρίνει μεταξύ κύριας και επικουρικής ασφάλισης. Το άρθρο 42 ΕΚ, το οποίο έχει ως κύριο – αποκλειστικό σκοπό την προαγωγή της ελεύθερης κυκλοφορίας (γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα) εντός της Κοινότητας, προβλέπει ρητά τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφάλισης, οι οποίες διανύονται υπό τα διάφορα εκ του νόμου συστήματα των κρατών μελών, όχι μόνον για την θεμελίωση του δικαιώματος αλλά και για τον υπολογισμό της εκάστοτε χορηγούμενης παροχής.

Το γεγονός, ότι η θεμελιώδης αρχή περί συνυπολογισμού των περιόδων ασφάλισης (κατά την νομοθεσία του αρμόδιου φορέα), δηλαδή η διατήρηση των υπό απόκτηση δικαιωμάτων συνταξιοδότησης εφαρμόζεται εξίσου στα εκ του νόμου συστήματα επικουρικής ασφάλισης, αποδεικνύεται και από τις εντατικές προσπάθειες, τις οποίες καταβάλλει η Επιτροπή για την θέσπιση Οδηγίας (εναρμόνιση) για την κατοχύρωση των μόνων ακάλυπτων δικαιωμάτων των διακινουμένων, δηλαδή των υπό απόκτηση δικαιωμάτων στα πλαίσια των συμβατικών (“επαγγελματικών – μη εκ του νόμου”) συμπληρωματικών συστημάτων συνταξιοδότησης, δηλαδή εκείνων των συστημάτων, τα οποία δεν εμπίπτουν μέχρι στιγμής στο υλικό πεδίο του Κανονισμού 1408/71 (ρητή αναφορά), έτσι ώστε να καλυφθεί το μόνο υπάρχον κενό προστασίας των διακινουμένων προσώπων, τα οποία δεν είναι ακόμη δυνατόν να δικαιωθούν συμπληρωματικής σύνταξης, οσάκις δεν θεμελιώνουν αυτοτελές δικαίωμα.

Τέλος, στα πλαίσια του νέου Κανονισμού (ΕΚ) 883/04, μετά από έντονες πιέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για επέκταση του μηχανισμού θεμελίωσης του δικαιώματος και υπολογισμού της παροχής του Κανονισμού και στα συμβατικά συστήματα συνταξιοδότησης (δεύτερος πυλώνας), τα οποία οι δημόσιες αρχές έχουν καταστήσει υποχρεωτικά ή των οποίων έχουν επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής, και προκειμένου να επιτευχθεί πολιτική συμφωνία στα πλαίσια της συναπόφασης, το Συμβούλιο αφενός μεν διατύπωσε με θετικότερο τρόπο τον όρο “νομοθεσία”, αφετέρου δε περιέλαβε (προσανατολισμός βάσει πολιτικού συμβιβασμού) ειδική Αιτιολογική Σκέψη (6) για τα συμβατικά συστήματα (δεύτερου πυλώνα), σύμφωνα με την οποία, “η στενή σχέση μεταξύ της νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλειας και των συμβατικών διατάξεων, που την συμπληρώνουν ή την αντικαθιστούν, τις οποίες οι δημόσιες αρχές με απόφασή τους

κατέστησαν υποχρεωτικές ή επέκτειναν το πεδίο εφαρμογής τους, ενδέχεται να απαιτεί παρεμφερή προστασία για την εφαρμογή αυτών των διατάξεων με εκείνη που παρέχει ο παρών κανονισμός. Ως πρώτο βήμα, θα ήταν σκόπιμο να αξιολογηθεί η εμπειρία των κρατών μελών που έχουν κοινοποιήσει συστήματα αυτού του είδους”.

3. Μη συνυπολογισμός λόγω της αθέμιτης λήψης υπόψη συμπίπτοντος χρόνου, της αδικαιολόγητης συρροής δικαιωμάτων ή της ανυπαρξίας νομικής βάσης – Κριτικά σχόλια

Το άρθρο 12, παράγραφος 1, του Κανονισμού 1408/71, εισάγει τον γενικό οριζόντιο κανόνα περί αντισώρευσης, σαφώς υπό την επιφύλαξη των ειδικών κανόνων του Κανονισμού αυτού, οι οποίοι ισχύουν στο πλαίσιο των κατ’ ιδίαν Κεφαλαίων του, και, κυρίως, υπό την επιφύλαξη του ίδιου του άρθρου 42 της Συνθήκης. Ωστόσο, ήδη η δεύτερη πρόταση της παραγράφου 1, του άρθρου 12, ορίζει ρητά, ότι η εισαγωγική πρώτη πρόταση αυτού δεν ισχύει επί παροχών, οι οποίες υπολογίζονται δυνάμει ρητά αναφερομένων διατάξεων του Κανονισμού, δηλαδή οσάκις ενεργοποιούνται οι ειδικοί κανόνες του Κεφαλαίου 3 (Τίτλος III), ακριβώς για να μην υπάρξει οποιαδήποτε αμφιβολία ή ερμηνευτική δυσχέρεια, εν άλλοις, για να μην παρακωλυθεί η εφαρμογή των θεμελιωδών κανόνων περί συνυπολογισμού περιόδων και υπολογισμού του ποσού των παροχών, σύμφωνα με το πνεύμα του προαναφερθέντος άρθρου της Συνθήκης, από το οποίο κατά πάγια νομολογία απορρέουν ευθέως.

Όπως κατ’ επανάληψη έχουμε διευκρινίσει (υπό την ιδιότητα του τακτικού μέλους της ελληνικής αντιπροσωπείας στην Διοικητική Επιτροπή Κοινωνικής Ασφάλειας Διακινουμένων Εργαζομένων – ΔΕΚΑΔΕ), σε συνεννόηση με την Επιτροπή, η πρώτη φράση της παραγράφου 1 αφορά κυρίως σε αποφυγή αδικαιολόγητης συρροής δικαιωμάτων σε βραχυχρόνιες παροχές (π.χ. ασθένειας, ανεργίας, οικογενειακές παροχές).

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι κατά την νομολογία είναι αδιανόητο, οποιαδήποτε διάταξη του Κανονισμού 1408/71 να ματαιώνει την εφαρμογή – να καθιστά μη αποτελεσματική την θεμελιώδη και υπέρτερης νομικής ισχύος αρχή περί συνυπολογισμού των περιόδων ασφάλισης της Συνθήκης, είναι εμφανές, ότι η ρύθμιση, η οποία έχει προβλεφθεί από ελληνικής πλευράς, οσάκις τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα έχουν υπαχθεί στην νομοθεσία περισσότερων του ενός ελληνικών φορέων, θα μπορούσε να θεωρηθεί περισσότερο ως προσπάθεια συνδυασμένης εφαρμογής των διατάξεων περί διαδοχικής ασφάλισης της ελληνικής νομοθεσίας με τις αντίστοιχες διατάξεις του κοινοτικού συντονιστικού μηχανισμού, παρά ως υπαγορευόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 12, παράγραφος 1. Ως γνωστόν, μία τέτοια τεχνική εφαρμογή είναι δυνατή, μόνον στον βαθμό που είτε συνιστά ευνοϊκότερο καθεστώς (νομολογιακή αρχή *Petroni*, περί της ευνοϊκότερης εθνικής ρύθμισης¹²) είτε συνάδει απόλυτα με τις αρχές και τους στόχους του κοινοτικού συντονισμού, δηλαδή των αντίστοιχων διατάξεων του Κανονισμού, οι οποίες κατισχύουν, επειδή συμπίπτουν με το υλικό πεδίο των διατάξεων της ελληνικής νομοθεσίας περί διαδοχικής ασφάλισης.

Άλλως, ο κοινοτικός συντονισμός θα έπρεπε να περιλαμβάνει ειδικό σύστημα κανόνων αποκλειστικά για τον συντονισμό των εκ του νόμου συστημάτων επικουρικής ασφάλισης, γεγονός, το οποίο θα προϋπέθετε οριζόντιους κοινοτικούς ορισμούς, δηλαδή εν πολλοίς τεχνική εναρμόνιση, η οποία δεν ακολουθείται, όπως προαναφέρθηκε, στον τομέα της

¹² Βλέπε απόφαση ΔΕΚ της 21.10.1975, στην Υπόθεση 24/75, *Petroni*.

κοινωνικής ασφάλειας, στον οποίο ακριβώς λόγω των σημαντικών διαφορών, οι οποίες υφίστανται μεταξύ των εθνικών συστημάτων, έχει επιλεγεί ως προσφορότερος ο κοινοτικός μηχανισμός του συντονισμού. Άλλωστε, ενιαίος ορισμός για τα ομοειδούς κατηγορίας συμπληρωματικά (επαγγελματικά) συνταξιοδοτικά συστήματα είναι δύσκολο να γίνει ομόφωνα αποδεκτός, ακόμη και στο πλαίσιο του υπό συζήτηση, εναρμονιστικής κατεύθυνσης, σχεδίου Οδηγίας σχετικά με τους ελάχιστους όρους για την βελτίωση της κτήσης και διατήρησης των δικαιωμάτων συμπληρωματικής συνταξιοδότησης.

Αντίθετα, για το ξεπέραςμα δυνάμει κενών, (τα οποία αποκλείει με πάγια νομολογία του το ΔΕΚ¹³), από την ανομοιογένεια των εκάστοτε συντονιζόμενων συστημάτων, ο κοινοτικός νομοθέτης εισήγαγε οριζόντιο κοινοτικό ορισμό της έννοιας “περίοδος ασφάλισης”, έτσι ώστε να καθίσταται εφικτή η αναγνώριση του νομικού γεγονότος στα πλαίσια της νομοθεσίας, υπό την οποία διανύθηκε η συγκεκριμένη περίοδος ασφάλισης, υπό το φως πάντοτε των άρθρων 39 και 42 της Συνθήκης (μη αποκλειόμενης, κατά την νομολογία, της εξομοίωσης πραγματικών γεγονότων και καταστάσεων σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα προαναφερθέντα και δυνάμει των κοινοτικών ορισμών των εννοιών “περίοδοι ασφάλισης” και “αρμόδιος φορέας” (άρθρο 1, στοιχεία ιη) και ιε) αντίστοιχα, του Κανονισμού 1408/71), ο συντονισμός στην πράξη της ελληνικής νομοθεσίας περί επικουρικής ασφάλισης όχι μόνον δεν στερείται νομικής βάσης αλλά καθίσταται επιτακτικός, ως εκπλήρωση μιάς εκ των υποχρεώσεων της χώρας μας έναντι της Συνθήκης (άρθρο 42 ΕΚ).

4. Μη συνυπολογισμός λόγω της διακριτικής μεταχείρισης ανομοιογενών νομικών καταστάσεων βάσει κανόνων δικαίου με διαφορετική ισχύ και πεδίο εφαρμογής – Κριτικά σχόλια

Στο συχνά αντιτασσόμενο επιχείρημα, ότι μία συγκεκριμένη προσέγγιση για τους σκοπούς του συντονισμού θα είχε ως αποτέλεσμα, είτε με την θεμελίωση δικαιώματος είτε με την εξασφάλιση υψηλότερου ποσού παροχής, να ευνοήσει τον διακινούμενο εργαζόμενο σε σχέση με τον ημεδαπό εργαζόμενο, το ΔΕΚ έχει ήδη αποφανθεί, ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Κανονισμού 1408/71, αφορά στην ισότητα μεταξύ των υπηκόων ενός κράτους μέλους και των υπηκόων των λοιπών κρατών μελών. Πράγματι, σκοπός του συγκεκριμένου άρθρου, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 39 της Συνθήκης, το οποίο και υλοποιεί – εξειδικεύει, είναι να εξασφαλίσει υπέρ των προσώπων, στα οποία εφαρμόζεται ο Κανονισμός, την ισότητα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλειας, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, με την κατάργηση συναφώς κάθε διάκρισης απορρέουσας από τις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών. Αντίθετα, δεν απαγορεύει την εφαρμογή μιάς εθνικής νομοθεσίας, η οποία θα παρείχε λιγότερα πλεονεκτήματα στους μη διακινούμενους εργαζόμενους απ’ ό,τι στους διακινούμενους¹⁴.

¹³ Βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις του της 22.11.1995, στην Υπόθεση C-443/93, *Βουγιούκας*, και της 05.10.1994, στην Υπόθεση C-165/91, *Van Munster*, ως προς το γενικότερο πνεύμα επίτευξης των στόχων της Συνθήκης.

¹⁴ Βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις του της 13.10.1977, στην Υπόθεση 22/77, *Mura*, της 25.06.1997, στην Υπόθεση C-131/96, *Mora Romero*, και της 02.10.1997, στην Υπόθεση C-144/96, *Cirotti*, καθώς επίσης της 07.07.1976, στην Υπόθεση 118/75, *Watson και Belmann*, της 07.07.1992, στην Υπόθεση C-370/90, *Singh*, και της 26.01.1999, στην Υπόθεση C-18/95, *Terhoeve*, ειδικότερα για την εμβέλεια του άρθρου 39 ΕΚ από την σκοπιά των αρχών της Συνθήκης (άρθρα 2 και 3 ΕΚ).

Αποδίδοντας διαχρονικά ιδιαίτερη σημασία στην εμπάθυνση της κατανόησης και στην αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής περί ίσης μεταχείρισης, όπως η τελευταία είναι ανάγκη να προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εκάστοτε εξεταζόμενης περίπτωσης, το ΔΕΚ *καθοδηγεί* κατ' αρχήν τον εθνικό δικαστή και κατ' επέκταση, ουσιαστικά, την εθνική διοίκηση να διακρίνει μετά από ενδελεχή ανάλυση την ύπαρξη άμεσης ή συγκεκριμένης και δυσανάλογης (*μη αντικειμενικά δικαιολογημένης*) διακριτικής μεταχείρισης σε βάρος των διακινουμένων ασφαλισμένων. Εξάλλου, όπως έχει ήδη αποφανθεί το ΔΕΚ, όλες οι διατάξεις της Συνθήκης, οι οποίες αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, αποσκοπούν στην διευκόλυνση της άσκησης εκ μέρους των κοινοτικών υπηκόων, επαγγελματιών δραστηριοτήτων οποιασδήποτε φύσης στο σύνολο του εδάφους της Κοινότητας και αποκλείουν μέτρα, τα οποία θα μπορούσαν να αποβούν δυσμενή για τους εν λόγω υπηκόους, όταν αυτοί επιθυμούν να ασκήσουν οικονομική δραστηριότητα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους¹⁵.

Έτσι, πρέπει να θεωρείται, ότι συνεπάγονται εμμέσως δυσμενείς διακρίσεις τόσο οι προϋποθέσεις του εθνικού δικαίου, οι οποίες, μολονότι εφαρμόζονται χωρίς διάκριση λόγω ιθαγένειας, θίγουν κυρίως ή στη μεγάλη πλειονότητα τους διακινούμενους εργαζόμενους, όσο και οι αδιακρίτως εφαρμοζόμενες προϋποθέσεις, οι οποίες πληρούνται στο σύνολό τους ευκολότερα για τους ημεδαπούς εργαζόμενους απ' ό,τι για τους διακινούμενους ή οι οποίες ενέχουν τον κίνδυνο να λειτουργήσουν σε βάρος ειδικά των διακινουμένων προσώπων. Όπως προκύπτει από το σύνολο της νομολογίας, μία διάταξη του εθνικού δικαίου, η οποία δεν είναι αντικειμενικά δικαιολογημένη και ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, πρέπει να θεωρηθεί, ότι συνεπάγεται εμμέσως δυσμενείς διακρίσεις, εφόσον μπορεί από την φύση της να θίξει περισσότερο τους διακινούμενους εργαζόμενους και ενέχει τον κίνδυνο να τους θέσει σε δυσμενέστερη μοίρα. Σημειωτέον δε, ότι παρέλκει, συναφώς, η εξέταση του ζητήματος, εάν η επίμαχη διάταξη θίγει στην πράξη ένα πολύ σημαντικό ποσοστό διακινουμένων ασφαλισμένων. Αρκεί η διαπίστωση, ότι η εν λόγω ρύθμιση είναι ικανή να παράγει ένα τέτοιο αποτέλεσμα¹⁶.

Αντίθετα, το ΔΕΚ επεσήμανε, ότι το επιχείρημα, ότι η εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων, οι οποίοι αφορούν στον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, ενδεχομένως να είχε ως συνέπεια σε μεμονωμένες περιπτώσεις να ευνοούνται οι διακινούμενοι εργαζόμενοι σε σχέση με τους εργαζόμενους, οι οποίοι ουδέποτε εγκατέλειψαν την χώρα τους, δεν ασκεί επιρροή, δεδομένου ότι δεν μπορεί να υπάρξει δυσμενής (διακριτική) μεταχείριση, όταν εφαρμόζονται διαφορετικοί κανόνες σε έννομες καταστάσεις, οι οποίες δεν είναι συγκρίσιμες. Επιπλέον, τέτοιες διαφορές μεταχείρισης, όταν υφίστανται, συνιστούν το αποτέλεσμα της έλλειψης κοινού συστήματος κοινωνικής ασφάλειας.

Άλλωστε, όπως έχει ήδη παρατηρήσει με αφορμή τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις της υπό εξέταση ελληνικής νομοθεσίας και η Επιτροπή, σε ανεπίσημες συζητήσεις στο περιθώριο Συνόδων της ΔΕΚΑΔΕ, ο συνυπολογισμός από ελληνικό επικουρικό σύστημα των περιόδων ασφάλισης, οι οποίες έχουν διανυθεί υπό νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, είναι απόλυτα λογική κατάληξη του γεγονότος, ότι ο ελληνικός αρμόδιος φορέας κύριας ασφάλισης έχει ήδη λάβει υπόψη του τις ανωτέρω περιόδους, ως εάν είχαν διανυθεί υπό την νομοθεσία του τελευταίου. Κατ' εφαρμογή, λοιπόν, της ανωτέρω αρχής περί

¹⁵ Βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις ΔΕΚ της 07.07.1988, στην Υπόθεση 143/85, *Stanton*, της 15.12.1995, στην Υπόθεση C-415/93, *Bosman*, καθώς επίσης στις Υποθέσεις *Singh* και *Terhoeve*, ο.α.

¹⁶ Βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις ΔΕΚ της 23.05.1996, στην Υπόθεση C-237/94, *O' Flynn*, της 21.09.2000, στην Υπόθεση C-124/99, *Borawitz*, και της 28.04.2004, στην Υπόθεση C-373/02, *Öztürk*, καθώς επίσης στις Υποθέσεις *Mora Romero*, *Meints* και *Celozzi*, ο.α.

εξομοίωσης νομικού γεγονότος για τους σκοπούς της αρχής του συνυπολογισμού, το ενδιαφερόμενο πρόσωπο πρέπει να θεωρείται, κατά πλάσμα δικαίου, ότι έχει διανύσει το σύνολο της ασφαλιστικής του σταδιοδρομίας υπό τον συγκεκριμένο φορέα κύριας ασφάλισης στην Ελλάδα και, με την ίδια λογική, κατ' επέκταση υπό τον αντίστοιχο ελληνικό φορέα επικουρικής ασφάλισης.

5. Μη συνυπολογισμός λόγω κατωτάτων ορίων – Κριτικά σχόλια

Ο ειδικότερος τρόπος εφαρμογής του άρθρου 50, του Κανονισμού 1408/71, είναι όντως ένα ουσιαστικό ζήτημα, εάν ληφθούν υπόψη τα παράλληλα (με της κύριας ασφάλισης) ισχύοντα διαφορετικά κατώτατα όρια στους κατ' ιδίαν φορείς επικουρικής ασφάλισης. Πράγματι, η συνδυασμένη εφαρμογή του ανωτέρω άρθρου, το οποίο κατά μείζονα λόγο θα έχρηζε ιστορικής και τελεολογικής ερμηνείας, λαμβάνοντας κυρίως υπόψη τα ισχύοντα κατά την αρχική περίοδο θέσπισής του συστήματα, θα πρέπει να σέβεται τους στόχους του κοινοτικού συντονισμού, χωρίς ταυτόχρονα να ευνοεί δυσανάλογα και αδικαιολόγητα τα διακινούμενα πρόσωπα, αλλοιώνοντας ενδεχομένως και τον σκοπό των κατωτάτων ορίων στα πλαίσια της ελληνικής νομοθεσίας (κύριας και επικουρικής ασφάλισης).

Η αρμόδια αρχή (μέσω και της συντάκτριας του παρόντος, με την ιδιότητα του τακτικού μέλους της Διοικητικής Επιτροπής) είχε επεξεργασθεί εκδοχές ειδικής εφαρμογής και αντίστοιχης ρύθμισης, με την μορφή καταχώρησης στο Παράρτημα VI, του Κανονισμού αυτού (Παράρτημα XI, του Κανονισμού 883/2004), σημείο ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑ. Βέβαια, μία τέτοια προσαρμογή θα έπρεπε να τύχει της σύμφωνης γνώμης τόσο της Επιτροπής όσο και των λοιπών αντιπροσωπειών (ομοφωνία στο Συμβούλιο). Ο ανωτέρω προβληματισμός είναι ήδη γνωστός τόσο στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όσο και ανεπίσημα στην Επιτροπή.

6. Μη συνυπολογισμός λόγω της αναδρομικότητας – Κριτικά σχόλια

Το οικονομικό και διοικητικό κόστος είναι το σημαντικότερο πρόβλημα και ο λόγος για την ανάγκη λήψης πολιτικής απόφασης, σχετικά με τον αρμόζοντα τρόπο συνδυασμένης, με αναδρομική ισχύ, εφαρμογής στον συγκεκριμένο τομέα της ελληνικής με την κοινοτική νομοθεσία, δεδομένου ότι η εφαρμογή της θεμελιώδους αρχής περί συνυπολογισμού απορρέει ευθέως από την Συνθήκη. Η τελευταία, μάλιστα, επιλεγείσα τακτική από την πλευρά της αρμόδιας αρχής ήταν να καταβάλλεται προσπάθεια εξεύρεσης λύσης κατά περίπτωση (με την θεμελίωση δικαιώματος), εξαντλώντας τα περιθώρια ελιγμών και δυνατοτήτων στα πλαίσια της εκάστοτε εμπλεκόμενης ελληνικής νομοθεσίας, ώστε να αποφευχθεί η συνολική και αναδρομική, φυσικά, ρύθμιση του θέματος, η οποία θα απέρρεε ως υποχρέωση συμμόρφωσης της ελληνικής κυβέρνησης ενδεχομένως σε απόφαση του ΔΕΚ μετά την εκ μέρους της Επιτροπής υποβολή Αιτιολογημένης Γνώμης. Στο συγκεκριμένο σημείο, αξίζει να επισημανθεί η πάγια τοποθέτηση του ΔΕΚ περί του διαχρονικού περιορισμού των αποτελεσμάτων μιάς απόφασής του¹⁷.

Στην ιδιαίτερα σημαντική Υπόθεση *Επιτροπή κατά Γαλλίας* το ΔΕΚ τόνισε, ότι η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία διάταξης του κοινοτικού δικαίου περιορίζεται να διαφωτίσει και να αποσαφηνίσει την έννοια και το περιεχόμενο αυτής, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να είχε νοηθεί και εφαρμοσθεί κατά τον χρόνο θέσης της σε ισχύ. Επίσης επεσήμανε, ότι μόνον κατ' εξαίρεση μπορεί το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή της γενικής αρχής περί ασφάλειας δικαίου, η οποία είναι συμφυής με την κοινοτική έννομη τάξη, να αποφασίσει τον

¹⁷ Βλέπε, ιδίως, απόφασή του της 24.09.1998, στην Υπόθεση C-35/97, *Επιτροπή κατά Γαλλίας*, και την εκεί αναφερόμενη νομολογία του ΔΕΚ.

περιορισμό της δυνατότητας, την οποία έχει κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο να επικαλεσθεί μία διάταξη, την οποία αυτό έχει ερμηνεύσει, προκειμένου να τεθούν υπό αμφισβήτηση έννομες σχέσεις, οι οποίες έχουν καλόπιστα συναφθεί. Κατά πάγια δε νομολογία, ο περιορισμός αυτός μπορεί να γίνει μόνον με την ίδια απόφαση, με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της αιτηθείσας ερμηνείας¹⁸. Εξάλλου, όπως έκρινε το ΔΕΚ, οι δημοσιονομικές συνέπειες, τις οποίες θα μπορούσε να έχει για ένα κράτος μία απόφαση του Δικαστηρίου, ουδέποτε δικαιολόγησαν, από μόνες τους, τον περιορισμό των αποτελεσμάτων απόφασης του Δικαστηρίου. Ο περιορισμός των αποτελεσμάτων μίας απόφασης, βάσει αυτής της συλλογιστικής και μόνον, θα κατέληγε σε ουσιαστική μείωση της δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων, τα οποία έλκουν οι ιδιώτες από το κοινοτικό δίκαιο.

Στην ανωτέρω Υπόθεση *Επιτροπή κατά Γαλλίας*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ότι δεν υφίστατο κανένα στοιχείο δυνάμενο να δικαιολογήσει “παρέκκλιση από την αρχή της αναδρομικότητας των ερμηνευτικών αποφάσεων”, επειδή η προσφυγή αφορούσε στην εφαρμογή αρχής της Συνθήκης (περί απαγόρευσης των διακρίσεων, άρθρο 12 ΕΚ), για την οποία υπήρχε ήδη σαφής νομολογία, η οποία δεν επέτρεπε καμμία αμφιβολία, ως προς το ότι η αρχή αυτή απαγορεύει κάθε συγκαλυμμένη μορφή διάκρισης (έμμεση διακριτική μεταχείριση). Σημειωτέον, ότι η Γαλλία υποχρεώθηκε να εφαρμόσει την ανωτέρω απόφαση με 20ετή αναδρομικότητα (και με υψηλότατο οικονομικό κόστος) για συμβατικό σύστημα συμπληρωματικής συνταξιοδότησης, το οποίο δεν εμπίπτει στο υλικό πεδίο του Κανονισμού, δηλαδή σε Υπόθεση, η οποία είχε εγείρει περισσότερα ερμηνευτικά ζητήματα. Αντίθετα, το υπό εξέταση ελληνικό πρόβλημα διέπεται από την γενική αρχή του άρθρου 42 της Συνθήκης, η οποία συγκεκριμενοποιείται με τον μηχανισμό του Κεφαλαίου 3, του Τίτλου III, του Κανονισμού 1408/71 (παραγώγου δικαίου).

7. Συμπερασματικά

Από την προηγηθείσα ανάλυση των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου με γνώμονα την *αληθή* ερμηνεία της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία αποδίδει σφαιρικά το πνεύμα του κοινοτικού νομοθέτη σχετικά με την εμπέδωση του κοινοτικού συντονισμού, μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα, ότι στην περίπτωση των διακινουμένων εντός της Κοινότητας (καθώς επίσης του ΕΟΧ και της Ελβετίας) ασφαλισμένων, η επικουρική ασφάλιση στην Ελλάδα, ως “*νομοθεσία*”, εμπίπτει στο υλικό πεδίο του Κανονισμού και οι χορηγούμενες από την τελευταία παροχές, ως “*συντάξεις*” – “*παροχές*”, με την οριζόμενη από αυτόν έννοια, αφορούν σε έναν από τους κλάδους κοινωνικής ασφάλειας του άρθρου 4, παράγραφος 1, του Κανονισμού 1408/71, και, ως εκ τούτου, η νομοθεσία, η οποία διέπει τον εκάστοτε αρμόδιο επικουρικό φορέα, είναι δυνατόν να συντονισθεί δυνάμει των γενικών κανόνων και ειδικών διατάξεων του αντίστοιχου με τον οικείο κλάδο Κεφαλαίου του Κανονισμού (Κεφάλαιο 3, Συντάξεις), τόσο για την θεμελίωση του δικαιώματος όσο και για τον υπολογισμό του ποσού της παροχής (απρόσκοπτη εφαρμογή της γενικής αρχής περί συνυπολογισμού του πρωτογενούς και παραγώγου δικαίου).

Πέραν των ανωτέρω και προς υπερπήδηση ενδεχόμενα πρόσθετων, έστω και τεχνικών, δυσχερειών – κωλυμάτων, θα ήταν εξίσου χρήσιμο, όσο και παιδαγωγικό (κατά την προσφιλή τακτική της ΔΕΚΑΔΕ), να εξετάσουμε μία συμπληρωματική προσέγγιση, δυνάμει και πάλι των ερμηνευτικών *κατευθυντήριων γραμμών* της νομολογίας του ΔΕΚ.

¹⁸ Βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις του της 07.02.2002, στην Υπόθεση C-28/00, *Kauer*, και της 18.04.2002, στην Υπόθεση C-290/00, *Duchon*.

Με σημεία εκκίνησης μεταξύ άλλων:

- τις θεμελιώδεις παραδοχές της νομολογίας του ΔΕΚ και ειδικότερα, ότι:
  - το άρθρο 42 (πρώην 51) της Συνθήκης ΕΚ επιτρέπει μεν την διατήρηση των διαφορών μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας των διαφόρων κρατών μελών και κατά συνέπεια των διαφορών ως προς τα δικαιώματα των προσώπων, τα οποία εργάζονται υπό αυτά τα συστήματα ή, άλλως, ότι είναι συμφυές προς το σύστημα του κανονισμού 1408/71 η συνύπαρξη διαφορετικών συστημάτων, στο πλαίσιο των οποίων γεννώνται διαφορετικές απαιτήσεις έναντι των διαφόρων φορέων έναντι των οποίων ο δικαιούχος έχει άμεσα δικαιώματα¹⁹,
  - αλλά ο σκοπός των άρθρων 39 έως 42 (πρώην 48 έως 51) της Συνθήκης δεν θα επιτυγχανόταν, εάν οι διακινούμενοι εργαζόμενοι, ασκώντας το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας που έχουν, έχαναν τα πλεονεκτήματα κοινωνικής ασφάλειας που τους εξασφαλίζει η νομοθεσία ενός κράτους μέλους, αφού μία τέτοια συνέπεια θα μπορούσε να αποτρέψει τον κοινοτικό εργαζόμενο από την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, οπότε θα αποτελούσε εμπόδιο στην ελευθερία αυτή²⁰,
- το δεδομένο σχετικά με τις συντάξεις, ότι:
  - η μόνη διαφορά μεταξύ διακινούμενου και μη εργαζομένου είναι, ότι ο μη διακινούμενος αποκτά το σύνολο των συνταξιοδοτικών του δικαιωμάτων δυνάμει μιάς και της αυτής νομοθεσίας, ενώ ο διακινούμενος εργαζόμενος θεμελιώνει τα δικαιώματά του κατά τμήματα αντίστοιχα των περιόδων εργασίας, τις οποίες συμπλήρωσε διαδοχικά σε διάφορα κράτη μέλη υπό διαφορετικά συστήματα, και
  - επομένως, σε περιπτώσεις γεωγραφικής – επαγγελματικής κινητικότητας, το άρθρο 42 ΕΚ επιδιώκει, από την σκοπιά της κοινωνικής ασφάλειας, την επίτευξη της ενότητας της σταδιοδρομίας του διακινούμενου εργαζόμενου, διά του συντονισμού μάλλον παρά μέσω της εναρμόνισης των νομοθεσιών,
- τέλος δε, το ότι, όπως και στην προκειμένη περίπτωση, η εφαρμογή μιάς εθνικής νομοθεσίας, κατά πανομοιότυπο τρόπο στον διακινούμενο και τον μηδέποτε διακινηθέντα εργαζόμενο, ενέχει τον κίνδυνο να παράγει αποτελέσματα, τα οποία είναι απρόβλεπτα και δεν συμβιβάζονται προς τον σκοπό των άρθρων 39 έως 42 ΕΚ (συνιστώντα εμπόδια -έμμεση διακριτική μεταχείριση- στην θεμελιώδη αρχή της Συνθήκης για ελεύθερη κυκλοφορία), ακριβώς επειδή ανάγονται στο γεγονός, ότι τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα του διακινούμενου εργαζόμενου διέπονται από διαφορετικές νομοθεσίες,

συνάγεται, ότι, εν όψει μιάς τέτοιας διάστασης των νομοθεσιών των εμπλεκόμενων κρατών μελών, θα ήταν συνετό να καταλήξουμε, “μεταφράζοντας” – προσαρμόζοντας κατάλληλα αποφάσεις του ΔΕΚ σε περιπτώσεις, στις οποίες εμπλέκονται αντίστοιχα αποκλίνοντα συστήματα δύο τουλάχιστον κρατών μελών, ότι, για τους σκοπούς απρόσκοπτης εφαρμογής της θεμελιώδους αρχής του συνυπολογισμού, η αρχή της “καλόπιστης (ειλικρινούς) συνεργασίας”, την οποία θεσπίζει το άρθρο 10 ΕΚ, επιβάλλει στις αρμόδιες αρχές των ενδιαφερομένων κρατών μελών να χρησιμοποιούν κάθε γενικό ή ειδικό μέσο, κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους, οι οποίες απορρέουν

¹⁹ Βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις του της 06.03.1979, στην Υπόθεση 100/78, *Rossi*, της 07.02.1991, στην Υπόθεση C-227/89, *Rönfeldt*, της 07.07.1994, στην Υπόθεση C-146/93, *McLachlan*, και της 17.12.1998, στην Υπόθεση C-244/97, *Lustig*.

²⁰ Βλέπε μεταξύ άλλων, αποφάσεις του της 04.10.1991, στην Υπόθεση C-349/87, *Παράσχη*, και στην Υπόθεση *Lustig*, ο.α.

από την Συνθήκη (επίτευξη του σκοπού του άρθρου 42 ΕΚ) ή προκύπτουν από πράξεις των Οργάνων της Κοινότητας (Κανονισμός 1408/71 ή στο μέλλον 883/2004)²¹.

Η υποχρέωση αυτή σημαίνει, ότι οι εν λόγω αρχές οφείλουν να εξετάζουν, εάν η νομοθεσία τους μπορεί να εφαρμοσθεί κατά γράμμα στον διακινούμενο εργαζόμενο και κατά τον ίδιο τρόπο όπως και στον μη διακινούμενο εργαζόμενο, χωρίς αυτό να καταλήγει σε απώλεια πλεονεκτήματος κοινωνικής ασφάλειας για τον πρώτο, συνιστώντας γι' αυτόν δύναμη κώλυμα, το οποίο θα τον αποτρέψει από την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας που διαθέτει. Τούτο κατ' επέκταση σημαίνει, ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές οφείλουν, κατά το μέτρο του δυνατού, να ερμηνεύουν τις διατάξεις του εθνικού δικαίου, το οποίο καλούνται εκάστοτε να εφαρμόζουν, σύμφωνα με τις επιταγές του κοινοτικού δικαίου²².

Άλλωστε, η εκ μέρους κράτους μέλους παρέκκλιση από τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από λόγους καθαρά διοικητικής φύσης. Η αρχή αυτή ισχύει, κατά μείζονα λόγο, όταν η εν λόγω παρέκκλιση καταλήγει να αποκλείει ή να περιορίζει την άσκηση μιάς από τις θεμελιώδεις ελευθερίες, τις οποίες εγγυάται το κοινοτικό δίκαιο²³.

Επομένως, όταν η ελληνική αρμόδια αρχή προβαίνει στον χαρακτηρισμό *περιόδου ασφάλισης*, η οποία έχει πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο ή δύναμει της *νομοθεσίας* (εφαρμοστέας κατά την εν λόγω περίοδο) άλλου κράτους μέλους, προκειμένου να εφαρμόσει διάταξη του δικαίου της δικής της χώρας, οφείλει να ερμηνεύει την εθνική νομοθεσία με γνώμονα τους στόχους των άρθρων 39 έως 42 ΕΚ και να φροντίζει, στο μέτρο του δυνατού, ώστε η ερμηνεία, την οποία εκάστοτε δίνει, να μην είναι ικανή να αποτρέψει τον διακινούμενο εργαζόμενο από την πραγματική άσκηση του άμεσα εκχωρηθέντος σ' αυτόν από την Συνθήκη δικαιώματος για ελεύθερη κυκλοφορία.

---

²¹ Βλέπε αποφάσεις του στην Υπόθεση *Van Munster*, ο.α., και της 26.09.2000, στην Υπόθεση C-262/97, *Engelbrecht*.

²² Βλέπε απόφαση ΔΕΚ στην Υπόθεση *Van Munster*, ο.α.

²³ Βλέπε, μεταξύ άλλων, απόφαση ΔΕΚ της 04.12.1986, στην Υπόθεση 205/84, *Επιτροπή κατά Γερμανίας*.